

Felhasznált irodalom

A kora esti órákban, amikor elült a forgatag és a zaj végre bekúszott a kihűlt szobákba, az ég gondolt egyet, összegyűjtötte minden felhőjét és tisztára mosta a várost. Apró, de éles esőcseppek verték el a port az utcákról, a terekről, a házak tetejéről. Kihalt volt a város, csupán a Deák Ferencről elnevezett téren állt három ember. Angyali türelemmel viselték az ég háborgását. Három ballonkabátos úr, színtelenül, túl minden koron.

„Kosztolányi Dezső”, „Hamvas Béla” és „Pilinszky János” – legalábbis ezekkel az azonosítókkal szerepeltek a hatósági ügyiratokon.

A jegyzőkönyv szerint „Kosztolányi” kezében sétatbot volt, „Hamvas” zsebre dugott kézzel álldogált, „Pilinszky” pedig a vízzel szembeni dacra nevelte félig elszívott, parázsló cigarettáját.

„Ezen a vonalon általában a túlzás uralkodó” – kezdte megengedően „Kosztolányi”. Hosszú hallgatás követte a kijelentést. Az eső, mintha óra volna, ütemes kopogással szabdalta az időt. A másik kettő nyilván értékelte a mondatot, összevetve azt a tapasztalással. „Hamvas” volt, aki végül válaszolt: „Olyan emberekkel, akikkel jól éreztem magam, kíváncsiságot tették a tisztaságot”. Hallgatás megint. Nem hosszú, inkább csak leheletnyi.

A józan ész által diktált dramaturgia azt kívánná, hogy „Pilinszky” foglaljon most állást egyik vagy másik mellett, így teremtve meg a többség közösségét a harmadikkal szemben, de az emlékező próza ily mértékben nem hazudhat. „Hamvas” volt ugyanis, aki folytatta. „Modern ember, vagyis semmi sincs, amitől jobban félne, mint a bukást beismerni.” „Az ember nem gép...” – mondta erre gyorsan „Kosztolányi”. „Épp ezért tilos benne az ésszerűség merev rendjét keresni.” „Hamvas” válasz helyett dűnyögött valamit tehetség és produkció érvénytelenségéről. A jegyzőkönyv ezen a ponton nem ad kellő eligazítást. Kihúzott és többször átírt sorok után „Pilinszky” megállapítása olvasható: „Nem hiszem, hogy bárkiben akadt volna hasonló elszántság a heroikus alámerüléshez.” „Ha az ember és műve mítosszá válik, elveszti személyes jellegét” – így „Hamvas”. A másik kettő egyetértően bólintott, érezték, nincs szó, amely vitára kelhetne a hallottakkal.

„Mi is kötve vagyunk, csak másképp” – folytatta „Pilinszky” a gondolatot, hangjában szomorúság bujkált. „Nem szeretem hangsúlyozni” – folytatta, „hogyan magyar költő vagyok, hiszen ez végzetes adottság.” „Kosztolányi” nem hagyta annyiban. „Az, hogy a nyelv miképp válik világhódító hatalommá, szövevényes kérdés.” „Nem nehezebb, mint a többi” – vágta rá „Hamvas”. „Középszerűnek lenni annyi, mint azt tenni, amit a meg nem számlálható többség tesz.” „A szürke szép szín” – mondta csendesen „Pilinszky”.

„Kosztolányi” érezte, hogy akár személy is lehet, akiről beszélnek, s ezt konkretizálni csak a diskurzus hasznára válhat. Így folytatta tehát: „Ha méltányolnak, véged. Ez azt jelenti, hogy annyi elismerést kapsz, amennyit megérdemelsz.” „Ezt ő méltósággal és alázattal viselte”- keresett mentséget „Hamvas”, de az előbbi akkor nem, csak ezután fejezte be a mondatot: „A dicsőség ott kezdődik, hogy túlbecsülnek.” „A hitünk ellentétes, a problematikánk közös” – összegezte a gondolatot „Pilinszky”.

Hallgattak ezután. „Pilinszky” újabb cigarettára gyújtott. Az ég is kidühöngte magát, csendesedett lassan. A szétszórt papírlapokat rég beleverte már a földbe. Ekkor vették észre az utcasarok sötétjébe rejtőző alakot. Megriadtak? Szétrebbentek, az biztos. „Nem babra megy a játék” – suttogta „Kosztolányi”. „Amit nem nagyon lépnek át, még mindig félnek átlépni” – köpött ki „Pilinszky”, és elindult az ellenkező irányba. Búcsút sem intett, úgy tűnt el. „Hamvas” biccentett „Kosztolányinak”, s távozóban azt morogta: „kell lennie olyan életnek, emlékszem rá, amely valódi és zavartalan is.”